

ВЗАЄМОВІДНОСИНИ ВЛАДИ ТА ОПОЗИЦІЇ В ПРОЦЕСІ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ СЛОВАЧЧИНИ

Бусленко В. В.

канд. політ. наук, доцент,

*докторант Донецького національного
університету імені Василя Стуса, Україна*

Анотація. Виявлено специфіку паттерних взаємовідносин між владою та політичною опозицією в Словаччині в контексті реалізації ними групових та індивідуальних стратегій накопичення і конвертації суспільних капіталів. З'ясовано вплив цих стратегій на процес модернізації політичної системи країни.

Ключові слова: уряд, політична опозиція, Словаччина, взаємовідносини, модернізація.

Buslenko Vasyl, PhD, ScD candidate, Vasyl' Stus Donetsk National University

INTERRELATIONS BETWEEN THE POWER AND THE OPPOSITION IN THE PROCESS OF MODERNIZATION OF THE SLOVAK POLITICAL SYSTEM

Summary. The article specifies the pattern nature of interrelations between the power and political opposition in Slovakia in the context of group and individual strategies they implement for the accumulation and conversion of social capital. The influence of these strategies on the process of modernization of the political system of the country is determined.

Key words: government, political opposition, Slovakia, interrelations, modernization.

Напрями, темпи та результати модернізації політичної системи Словаччини залежали від індивідуальних та спільних (узгоджених) стратегій конвертації суспільних капіталів основних політичних гравців – влади та опозиції. Їх вибір відрізнявся в кожний з трансформаційних періодів. На перехідному етапі відбувалися процеси конвертації культурного, символічного (ідеї демократії, антикомунізму, реформування суспільства) капіталу в політичний (високий кредит довіри). В умовах репозиціонування партій після перших демократичних виборів спостерігалася трансформація та поступова фіксація статусного капіталу за основними політичними гравцями (посткомуністи-соціал-демократи-реформатори, постопозиція-реформатори).

В першій половині 90-х рр. модернізація політичної системи відбувалася в контексті реалізації владною елітою стратегії конвертації символічного та культурного капіталу в економічний (результат реформ) в довгостроковій перспективі. Наявність символічного капіталу та політичного капіталу особистої популярності дозволяло партіям компенсувати низький рівень економічного капіталу в структурі їх сукупного капіталу.

В основі взаємовідносин між урядом та опозицією лежить конкурентна боротьба за метакapітал держави. Успішна модернізація політичної системи сприяла нарощуванню як метакapіталу, так і політичного капіталу владної еліти (популярності і довіри), який доповнювався сукупним адміністративним та економічним капіталом. Пасивна підтримка курсу на модернізацію після втрати влади дозволяла опозиційним партіям у міжелекторальний період накопичувати соціальний капітал (економічний ефект від реформ) і статусний

(досвід перебування при владі, програма модернізації) і поступово перетворювати його в політичний (електоральна підтримка).

З другої половини 90-их років поєднання конвертації економічного капіталу країн ЄС та статусного (реформатори) в політичний на національному рівні стало домінуючою стратегією як для провідних, так і опозиційних партій. Проникнення зовнішнього економічного капіталу вимагало реформ, які б мали зробити країну інвестиційно привабливою. Уповільнення реформ приводило в дію зовнішні інституційні важелі впливу, що мало наслідком зменшення репутаційного капіталу владної еліти та сприяло нарощуванню політичного капіталу опозиційної еліти.

Влада та опозиція перебувають в тісній взаємодії, в ході якої відбувається постійна зміна їх меж в політичному полі внаслідок поступового перетікання політичного капіталу (довіра) від влади до опозиції. Певним уповільненням чи тимчасовим призупиненням такого процесу для влади є підтримка політики реформ та «поділ» частини метакapіталу з основним політичним конкурентом в обмін на лояльність та підтримку урядового курсу. Тим самим влада, віддаючи частинку метакapіталу держави, взамін отримує додатковий, тимчасовий «компенсаторний» політичний капітал від парламентської опозиції. Однак, такі раціональні дії політичних акторів призводять до зменшення контролюючих та мобілізуючих функцій опозиції, що має наслідком виникнення т.зв. «дефіциту демократії».

Перетікання частини метакapіталу до опозиції залежить від функціональності формальних інститутів конструктивної взаємодії (опозиційних угод, спільного голосування за конституційні зміни, підтримки уряду, спільної роботи в парламентських комісіях). Даний процес є взаємовигідним так як не загрожує втратою частки політичного капіталу як для уряду, так і для опозиції, хоча і несе в собі певні ризики зниження репутаційного капіталу кожної зі сторін. Він відбувається через застосування міжпартійної, позапартійної та змішаних моделей взаємодії [1, с. 12] та передбачає одночасне задіювання неформальних інститутів (перемовин політичних лідерів, негласних домовленостей). Передача частини метакapіталу від влади до опозиції передбачає встановлення симетрії відносин. Тому взамін владна еліта прагне отримати рівноцінну частку метакapіталу за ситуації зміни балансу сил та переходу в статус опозиції.

Раціональним мотивом політики модернізації політичної системи для уряду та лояльної опозиції, є прагнення зберегти та примножити політичний капітал як ресурс для отримання метакapіталу держави через неформальний розподіл між собою соціального, культурного, статусного та політичного капіталу, що супроводжується закріпленням біполярності політичного поля та фіксації меж впливу в умовах посилюючого зовнішнього (зі сторони ЄС) та внутрішнього (громадянські організації, конкуруючі політичні партії, громадський сектор) контролю.

Штучність біполярних гегемоній, а відтак поділу по лінії «влада-опозиція», проявляється в досить значній умовності ідеологічних відмінностей між базовими партіями. Постійне відтворення ситуації

поляризації по лінії «ліви-праві» не відображає ліній соціокультурних розмежувань в суспільстві і, по своїй суті, нагадує модель конкуруючих популізмів. На прикладі В. Мечіяра спостерігається вплив практик акторів на структуру політичного поля. Неформальні процедури конвертації капіталів, як наслідок парціальних політичних інтересів, в кінцевому рахунку призвели до авторитарного «відкату», втрати новою елітною групою позицій символічного репутаційного капіталу та призупинення процесів модернізації країни.

На стратегію накопичення та конвертації капіталів, як ресурсу модернізації, впливає зовнішній чинник. Після 2014 р. на індивідуальному (мікро-), груповому (мезо-) та соціетальному (макро-) рівнях Словаччина стала імпортером російського економічного та культурного капіталу, де в якості інструменту реалізації стратегії виступали політичні лідери, окремі словацькі партії та громадські організації. Нетипові механізми конвертації капіталів посилюють значимість неформальних політичних інститутів (російські лобістські групи), які за умов енергетичної залежності країни можуть мати політичний характер.

Поширення популізму, радикального націоналізму, ревізійністські, експансіоністські, релігійні, соціальні рухи, які користуються певною підтримкою в населення є потенційним соціальним капіталом, який за допомогою економічного капіталу з Росії здатний конвертуватися в політичний капітал (підтримка парламентських партій, окремих політичних лідерів), політизація неурядових організацій і спроможний негативно позначитися на стабільності в регіоні.

Література

1. King A. Modes of Executive-Legislative Relations: Great Britain, France, and West Germany. *Legislative Studies Quarterly*. 1976, vol. 1., No. 1. Pp. 11–36.